Nuchtere Nederlandse landschappen

De landschappen en de stadsgezichten van ***Gineke Zikken*** *zijn verraderlijk 'gewoon'. Iedereen kent de Hollandse bollenvelden of de herenhuizen langs de Amstel, maar een verwijzing naar de exacte plaats waar Zikkens schilderijen gemaakt werden, ontbreekt. Zo werkt Zikken graag: 'De omgeving moet aannemelijk zijn, maar je moet de neiging onderdrukken om te veel details weer te geven.'*

Foto: Johan Westra.

'Prullenbak' (2008), olieverf, 40 x 40 cm.

Het perspectief dat Zikken voor haar schilderijen kiest, zorgt ervoor dat het doek aandacht vraagt voor de compositie, en niet voor het beeld zelf. Zo plaatst ze in het midden van een fabrieksschilderij een lange pijp, die het beeld letterlijk in tweeën deelt. Een ander schilderij, waarop twee bootmasten een perfecte balans vormen, kon in eerste instantie niet worden afgemaakt toen bleek dat een van de twee boten plotseling wegvoer. Zikken: 'Ik zie vaak iets en denk vervolgens meteen: dat wil ik. Dat kan zijn: een doorkijkje tussen een stukje van een kerk rechts en een gebouw links. Of de schaduw van een boom, die een kleur heeft die terugkeert in de muur van een schuur. Je kijkt naar een beeld, en probeert je te concentreren op de vlakverdeling en niet op de details.' Zikken zorgt op deze manier niet alleen voor een bepaalde balans in haar werk, maar ook stuurt ze zo de aandacht van de kijker. 'Een prominent wit vlak in mijn werk moet aantrekken, en dat gebeurt vooral als het vergezeld wordt door andere vlakken met net een andere kleur of structuur', vertelt ze. Zo bezien is haar werk welhaast abstract te noemen, maar dat is een misvatting, aldus de kunstenares. 'Alles kun je terugvinden in de werkelijkheid. Het is alleen een bepaalde manier van kijken die je je eigen moet maken. Vaak maak ik eerst

foto's, om daaruit soms een kleinere uitsnede te maken. Vervolgens vergroot ik die uit op het doek, maar ik verzin er niets bij. Of het moet een rode vrachtwagen zijn, die ik geel schilder om hem niet te opvallend te maken.'

SUBTIEL

Het licht speelt in Zikkens schilderijen vaak een voorname rol. Ze schildert bij voorkeur buiten, en neemt de nadelen van de snelle verandering van de lichtval voor lief. 'Er is natuurlijk wel wat op te vinden, zoals door met de zon in de rug te schilderen, of juist met tegenlicht', vertelt ze. 'De schuren die vaak aan de horizon van de bollenvelden te zien zijn, baden in het zonlicht of werpen juist lange schaduwen over het land. In de stad maak ik liever eerst foto's om het licht goed te vangen, maar op het strand is dat nauwelijks mogelijk. Daarvoor is het spel met licht- en kleurschakeringen veel te subtiel.'

Ook de schaduwen krijgen meer dan gewone aandacht in het werk van Zikken. Op een blauwe container valt een donkerder schaduw dan op een witte. Doordat deze containers een bonte schakering vormen, krijgt de compositie iets levendigs, terwijl ze eigenlijk slechts is opgebouwd uit een serie kubusjes, met een voor- en zijaanzicht. Volgens Zikken zorgt de schaduwwerking ervoor dat haar werk niet slechts als een compositie van vlakken kan worden opgevat. 'Licht- en schaduw-

'Strandpaviljoen' (2008), olieverf, 40 x 40 cm.

'Haven Amsterdam' (2008), olieverf, 100 x 100 cm.

werking zijn erg belangrijk om diepte te suggereren. Ik kan heel gelukkig worden als ik een verschietende kleur goed weet te treffen op het doek, als je na een tijd mengen precies de kleur te pakken hebt die je ook in de werkelijkheid ziet. Schaduwen complementeren het beeld: mijn schilderijen kunnen niet zonder.'

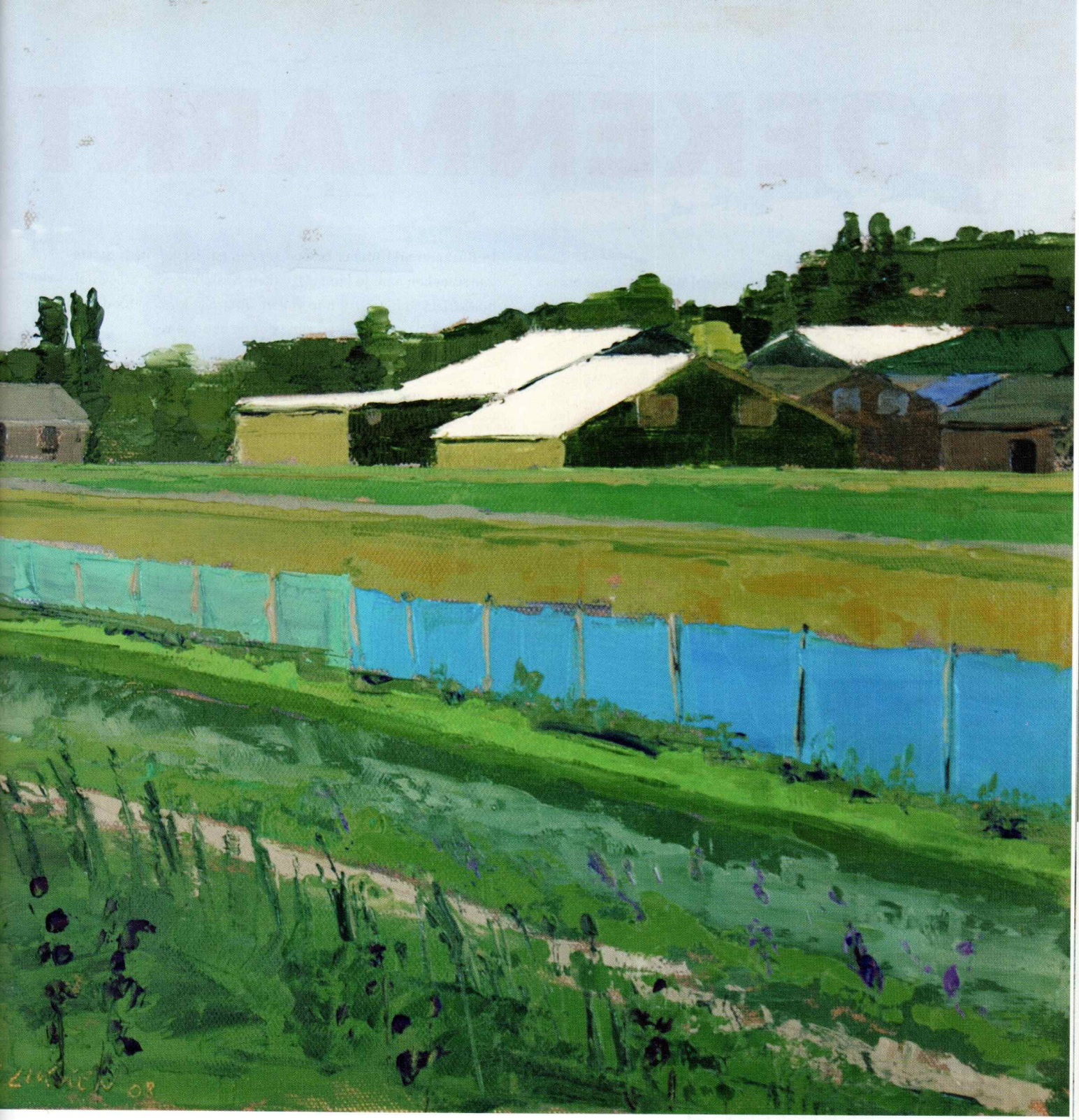
FRISHEID

Zikken schildert bij voorkeur met olieverf. 'Die verf droogt niet te snel, zodat je ook na een tijdje nog verder kunt werken. Ik vind het prettig om een kleur helemaal weg te kunnen halen als ik niet tevreden ben, om er vervolgens een andere kleur voor terug te zetten. Als de verf droog is en je zet er een kleur overheen, is het moeilijk om de frisheid te bewaren.'

Al sinds haar opleiding op de Amsterdamse Wackers Academie werkt Zikken voornamelijk met het paletmes. Nadat ze met dat mes de verf op het doek heeft aangebracht, zet ze er soms een kleurnuance overheen, waardoor een vlak interessanter wordt. Je ziet daardoor dat de verf in meerdere lagen op het doek ligt, zodat bijvoorbeeld een bomenrij meer reliëf krijgt. Hoewel ze altijd al enkel nat in nat schildert, durft ze de laatste tijd meer 'in het vlak te doen'. Zikken gebruikt bijvoorbeeld

'Na de bloei' (2008), olieverf, 40 x 50 cm.

'Bollenschuren' (2008), olieverf, 30 x 30 cm.

ook een penseel waarmee ze de verf vrij droog aanbrengt, zodat de onderkleur er doorheen schemert. Bij zo'n vlak komt er geen paletmes aan te pas, vertelt ze. Vroeger gebruikte Zikken een rode of blauwe ondergrond. Door haar gebruik van het paletmes bleef je die onderkleur op kleine plekjes zien. Ze zette bijvoorbeeld haar doeken op met een onderkleur in rood, dat alleen nog zichtbaar bleef op de kleine plekjes waar het mes een te dunne verflaag achterliet. 'Ik vond dat dat het beeld interessanter maakte, maar ik doe het nu niet meer omdat het een soort truc werd.'

Zikken, die vorig jaar de Rembrandt Painting Award won, kan terugkijken op een aantal geslaagde pogingen om haar werkterrein en onderwerpskeuze te verbreden. Zo maakte ze onlangs een aantal werken in New York, waarin de structuur van de verf telkens anders is. Ook hier ontbreekt de verwijzing naar waar ze precies stond toen ze het Empire State Building of de Brooklyn Bridge schilderde. Zikken: 'Ik wil steeds abstracter, maar ik ben ook gefascineerd door de ruimte. In New York is alles zo overweldigend, dat ik tijdens het schilderen het gevoel had dat die ruimte opeens ontstond in mijn werk, zonder dat ik ernaar op zoek was.' ■

Tekst: David Veltman